

ATMOSFERA HAQIDA

MUALLIFLAR

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlang'ich
ta'lim yònalishi talabalari:

1. Karimova Navro'zaxon
2. Astanaqulova Ozoda
3. Mamasoliyeva Shoirra
4. Dadajonova Mohigul

KIRISH

Atmosfera - Yer sharini o'rab turgan gaz qobig'idir. U inson hayoti va butun tirik tabiat uchun nihoyatda muhimdir. Atmosfera nafaqat nafas olish uchun zarur bo'lgan kislorodni ta'minlaydi, balki Quyosh nurlarini filtrlaydi, haroratni muvozanatda saqlaydi, yomg'ir, qor, shamol kabi meteorologik hodisalarni yuzaga keltiradi. Insoniyat tarixida atmosferaning ahamiyati doimo katta bo'lgan va hozirgi kunda ekologik muammolar, global isish, iqlim o'zgarishi kabi masalalar bu qobiqning nozikligini yanada yaqqol ko'rsatmoqda.

ATMOSFERANING TARKIBI VA TUZILISHI

Atmosfera asosan azot (78%), kislorod (21%) va boshqa gazlardan (1%) tashkil topgan. Ushbu boshqa gazlar orasida karbonat angidrid (CO), argon, neon, metan, vodorod va ozon muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, atmosfera tarkibida har xil mayda zarralar, chang, tuz, suv bug'lari ham mavjud bo'lib, ular ob-havo va iqlim holatiga ta'sir ko'rsatadi.

Atmosfera bir necha qatlamdan iborat bo'lib, har biri o'zining fizik xossalari va funksiyasi bilan ajralib turadi:

Troposfera Yerga eng yaqin qatlam bo'lib, inson faoliyati va ob-havo hodisalari aynan shu qatlamda sodir bo'ladi. Troposferaning o'rtacha balandligi 1012 km bo'lib, harorat balandlik oshgani sari pasayadi.

Stratosfera 1250 km balandlikda joylashgan. Bu qatlamda ozon qatlami mavjud bo'lib, u Quyoshdan kelayotgan zararli ultrabinafsha nurlarini ushlab qoladi.

Mezosfera 5080 km balandlikda. Bu yerda harorat yana pasayadi.

Termosfera juda siyrak gazlardan iborat, harorat juda yuqori bo'ladi. Bu qatlamda shimoliy nurlar (aurora) kuzatiladi.

Egzosfera atmosferaning eng chekka qatlami bo'lib, asta-sekin kosmik bo'shliqqa o'tadi.

ATMOSFERANING AHAMIYATI

Atmosfera hayot uchun juda muhimdir. U quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Nafas olish uchun zarur kislorodni ta'minlaydi;

Quyoshdan keladigan zararli nurlarni filtrlaydi;

Yer yuzasidagi haroratni muvozanatda ushlab turadi;

Ob-havo hodisalarini hosil qiladi;

Tirik organizmlar uchun xavfsizlik gumbazi bo'lib xizmat qiladi.

OSFERA MUAMMOLARI

Zamnaviy dunyoda inson faoliyati atmosferaga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Atmosferaning ifloslanishi, issiqxona effektining kuchayishi, ozon qatlamining

yemirilishi, kislotali yomg'irlar va iqlim o'zgarishi global muammolarga sabab bo'lmoqda. Bu esa ekologik xavfsizlikni saqlash zarurligini ko'rsatadi.

Atmosferani muhofaza qilish uchun quyidagilar muhimdir:

Ifloslantiruvchi gazlar chiqishini kamaytirish;

Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish;

Daraxt ekish va yashil hududlarni kengaytirish;

Aholini ekologik madaniyatga o'rgatish.

XULOSA

Atmosfera hayot manbai. Uni asrash va muhofaza qilish har bir insonning burchidir. Atrof-muhitga e'tiborli bo'lish, tabiatga zarar yetkazmaslik kelajak avlodlar salomatligi uchun xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Karimov B. "Yer va atmosfera asoslari", Toshkent, 2018.

"Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish", O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.

G'aniyev S. "O'quvchilar uchun geografiya ensiklopediyasi", Samarqand, 2019.

www.nasa.gov NASA rasmiy veb-sahifasi (Atmosfera bo'yicha materiallar).

Matkarimov, J. S. (2024). PREZI SAYTIDA TAQDIMOT
TAYYORLASHNING DASTLABKI TUSHUNCHALARIGA OID.

INTERNATIONAL SCIENCES, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES, 1(12), 42-46.

Matkarimov, J. S. (2024). TA'LIM MASHG 'ULOTLARIDA ZAMONAVIY AXBOROT KOMMUNIKASIYA TEXNOLOGIYALARI DASTURLARINI QO 'LLASH.

Matkarimov, J. S. (2024). TA'LIM MASHG 'ULOTLARIDA ZAMONAVIY KOMPYUTER DASTURLARINI QO 'LLASH.

Solaydinovich, M. J. (2024). THE VIEWS OF UZBEK AND FOREIGN SCIENTISTS ON THE FORMATION OF NATURAL SCIENCES. Multidisciplinary and Multidimensional Journal, 3(3), 44-48.